

Nr 49

Av herr Spångberg m. fl., om en förutsättningslös utredning angående statschefens ställning i en modern svensk parlamentarisk demokrati.

I direktiven för 1954 års författningsutredning framhålles bl. a., att grundlagens bestämmelser rörande första statsmakten i stor utsträckning bygger på föråldrade värderingar och föreställningar. Det påtalas såsom en brist att icke ens de av alla demokratiska partier accepterade grundläggande principerna för det parlamentariska styrelseskicket finns upptagna i den skrivna författningen, samtidigt som att önskvärldheten av att denna brist avhjälptes klart uttryckes.

I direktiven anföres att hinder mot en önskvärd rationalisering av regeringens arbetsformer är att författningen betraktar statsråden allenast som monarkens rådgivare i ett kollegium. Lämpligheten av att slopa den nuvarande konseljbehandlingen av regeringsärendena och att ersätta denna med någon form av ministerstyrelse i rutinärenden framhålles. Det förutsättes även att ärenden av utpräglad politisk innebörd bör behandlas i kollegial ordning. I samband därmed diskuteras spörsmålet om statsrådets ansvarighet, samtidigt som nuvarande bestämmelser härom karakteriseras såsom starkt föråldrade och ur olika synpunkter mindre tillfredsställande. Såväl regeringsformen som ansvarighetslagen för statsråden utesluter statsrådsledamöternas beslutanderätt. Statsråden är ansvariga inför både Konungen och riksdagen; de har endast rätt att ge Konungen råd, »ej jämte Konungen regera».

Med hänsyn till den — trots konstitutionens ordalydelse — faktiska parlamentariska praxis som utvecklats i vårt land torde förslag om parlamentariska regler för regeringsskiftet och av folkrepresentationen allena kontrollerad regering komma att utan större principiella meningsbrytningar grundlagfästas.

Om sålunda Konungens formella beslutanderätt väsentligt reduceras kommer den ärftliga statschefsbefattningen att framstå i radikalt förändrad dager. Monarkien, som av 1809 års grundlagsfäder insattes som en både begränsad maktfaktor och såsom en nödvändig ansedd symbol för att inför folket illustrera den verkställande makten, kan förväntas komma att huvudsakligen tilldelas representativa uppgifter.

Med beaktande av den aktuella tronföljdssituationen och med hänvisning till den under senaste åren jämförelsevis livliga debatten om statsskicket

framstår det som önskvärt, att riksdagen även får möjlighet att pröva frågan om statschefens ställning i en modern svensk parlamentarisk demokrati, oavsett om den konstitutionella grunden härför bygger på ärftlighet eller på ett på demokratisk väg genomfört val.

Vi har ej för avsikt att i detta sammanhang aktualisera frågan om de praktiska och principiella grunderna för den nuvarande statschefens status. Debatten om kungahuset, monarki eller republik, har tidigare närmast förts på det opinionsbildande planet — även i riksdagen — medan däremot underlåtitts att på parlamentarisk väg förutsättningslöst analysera eller utreda de praktiska och principiella betingelserna för den ena eller den andra konstitutionella formen med avseende på statschefens roll i vår moderna demokrati.

En förutsättningslös redovisning, byggd på ett från känslomässiga aspekter befriat sakligt bedömningsmaterial och omfattande både den konstitutionella och den representativa sidan av de skilda system, som härvid kan tänkas, skulle utgöra ett välkommet objektiva bidrag för de principiella och politiska bedömningarna. Med hänsyn till den grundlighet som karakteriserar den nu pågående översynen av den svenska författningen och den erfarenhet som författningsutredningen härigenom kan förväntas tillägna sig om väsentliga sidor i de konstitutionella sammanhangen, vore det värdefullt om utredningen fortsättningsvis även erhöi uppgiften att utreda frågan om statschefens ställning enligt de synpunkter vi framhållit i denna motion. Eftersom utredningen enligt egen uppgift arbetar med målet att om möjligt under nästa år avsluta sitt arbete med hittills anförtrodda uppgifter, skulle den möjligen finna lämpligt att först därefter rent arbetsmässigt ägna sig åt en fortsättning av här ifrågasatt utredning.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att 1954 års författningsutredning även får till uppgift att genomföra en förutsättningslös utredning angående statschefens ställning i en modern svensk parlamentarisk demokrati, omfattande både de konstitutionella och de representativa sidorna av skilda system.

Stockholm den 22 januari 1958

<i>Aug. Spångberg</i>	<i>Olof Andreasson</i>	<i>Karl-Gust. Andersson,</i> Storfors
<i>Artur E. Lundqvist</i>	<i>Nancy Eriksson</i>	<i>Erik Adamsson</i>
<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Arvid Andersson</i> Ryggestad	<i>Alf Andersson,</i> Essvik
<i>Viola Sandell</i>	<i>Eric R. Carlsson</i>	<i>Nils Odhe</i>
<i>Göran Petterson</i>	<i>R. Lassinantti</i>	<i>E. Oskar Åkerström</i>
<i>Einar Asp</i>	<i>Erik Östrand</i>	<i>V. Kristenson</i> i Göteborg